

3. Організаційно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України

Мінімізація корупційних ризиків під час здійснення юрисдикційних та контрольно-наглядових повноважень органами Національної поліції

Шатрава Сергій Олександрович
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративної
діяльності поліції Харківського
національного університету
внутрішніх справ

Розглядаючи розвиток демократично-правових засад як головний напрямок розбудови держави, українська громада поступово трансформує власне ставлення до силових структур та розуміння їх функцій у сучасному житті. Ідея протидії злочинності як основної мети існування органів правопорядку заміщується розумінням того, що основним змістом їх діяльності має бути охорона прав та свобод громадян і правового суспільства, а рівень цієї діяльності має відповідати сучасним вимогам розвитку суспільства [1].

В межах даної роботи, слід виокремити наступні складові юрисдикційної діяльності органів Національної поліції з метою недопущення корупційних ризиків під час здійснення останніх, а саме: 1) здійснення дисциплінарного провадження; 2) розгляд скарг громадян або юридичних осіб щодо корупційних проявів в діях працівників поліції; 3) провадження в справах про адміністративні правопорушення (за недотримання вимог антикорупційного законодавства).

Першою складовою юрисдикційної діяльності органів Національної поліції нами названо дисциплінарне провадження. В умовах формування нової генерації професійно підготовлених і політично незалежних публічних службовців, важливим є врегулювання низки питань, які так чи інакше переплітаються з поняттям службової дисципліни. Службову дисципліну слід розглядати як елемент службової етики публічних службовців, а дієвим засобом її забезпечення – є встановлення відповідальності публічного службовця за доручену справу. Отже, законність та дисципліна в органах Національної

поліції досягаються шляхом: виховання у працівників поліції високих моральних і ділових якостей, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків; виробленням високого професіоналізму; повсякденною вимогливістю начальників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності, забезпеченням соціальної справедливості.

В умовах сьогодення постає головне питання щодо розробки проекту акта та затвердження Дисциплінарного статуту Національної поліції України, яким повинно визначатися сутність службової дисципліни в Національній поліції, повноваження поліцейських та їх керівників з її дотримання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження.

Наступною виокремленою складовою юрисдикційної діяльності є розгляд скарг громадян або юридичних осіб щодо корупційних проявів в діях працівників поліції. Робота зі зверненнями громадян і їх особистий прийом є важливим напрямком діяльності органів поліції, засобом отримання інформації з питань, віднесених до їх компетенції, однією з форм зміцнення і розширення зв'язків поліції з громадськістю щодо боротьби із корупцією, і містить в собі такі складові елементи: приймання, реєстрація і первинний розгляд звернень громадян; вирішення звернень та надання відповідей авторам; контроль за станом роботи зі зверненнями; узагальнення та аналіз звернень громадян; використання результатів аналізу в практичній діяльності.

Предметом адміністративної юрисдикції органів Національної поліції є розгляд та вирішення справ про адміністративні правопорушення стосовно посадових осіб за недотримання вимог антикорупційного законодавства.

Наразі ефективність антикорупційного законодавства істотно знижується через дві ключові обставини: високу латентність корупційних правопорушень (зокрема, дуже важко довести факт отримання неправомірної вигоди) та з корупцією бореться сам корумпований бюрократичний апарат держави. Вказані обставини наразі не повною мірою враховані у чинному антикорупційному законодавстві, що обумовлює необхідність його вдосконалення.

Тому вважаємо, що при оцінці результатів юрисдикційної діяльності органів Національної поліції в зазначеному напрямку необхідно аналізувати такі показники, як: динаміка загальної кількості адміністративних порушень; поширеність різних видів правопорушень; категорії посадових осіб, які найбільше часто їх вчиняють; кількість осіб, підданих адміністративним стягненням, а також структура цих стягнень по видам; ефективність адміністративної практики, її вплив на загальні результати по профілактиці правопорушень; дотримання законності при здійсненні адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Ведучи мову про контрольно-наглядову діяльність органів Національної поліції, то варто зазначити, що остання становить собою сукупність юридично визначених процедур, здійснюваних працівниками поліції щодо перевірки відповідності фактичного стану впорядкованості суспільних відносин, за участю не підпорядкованих суб'єктів, правовим розпорядженням та вимогам законодавства у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

В розрізі контрольно-наглядової діяльності корупція може мати місце як наслідок відмови провести перевірку, неналежного проведення перевірок і приховування фактів вчинених порушень, проведення перевірок виключно з метою отримання незаконної вигоди.

Отже, з метою мінімізації корупційних ризиків під час здійснення працівниками поліції контрольно-наглядової діяльності особливу увагу слід звертати на з'ясування наступних питань: не надають будь-яких переваг та не проявляють корисливу прихильність у стосунках з окремими фізичними і юридичними особами, політичними партіями; не проявляють упередженість при прийнятті певних рішень під час виконання своїх службових обов'язків; не проявляють свавілля або байдужість до правомірних звернень та вимог громадян, їх об'єднань, а також юридичних осіб, не допускають проявів бюрократизму, не поводитьсь таким чином, що дискредитують органи поліції;

при виконанні своїх повноважень забезпечують раціональність, ефективність та економність використання матеріальних та фінансових ресурсів, які їм доручені; своєчасно і точно виконують рішення органу поліції чи розпорядження і вказівки своїх керівників; діють в межах своїх повноважень. У разі одержання доручення, яке суперечить чинному законодавству, працівник поліції має невідкладно в письмовій формі повідомити про це керівнику, який дав доручення, а в разі наполягання на його виконанні – повідомити вищу за посадою особу або відповідні компетентні правоохоронні органи, що ведуть боротьбу з корупцією; не використовують довірену державну таємницю, іншу інформацію з обмеженим доступом, установлену законами України «Про інформацію» та «Про державну таємницю», для власних інтересів або інтересів інших осіб шляхом порад чи рекомендацій; не сприяють, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у провадженні ними підприємницької діяльності, а також в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг з метою одержання за це для себе, своїх родичів або інших осіб матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; не займаються підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або підставних осіб, не виступають повіреним третіх осіб у справах державного органу, в якому працюють, а також не виконують роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики); не входять самостійно, через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів підприємств, кредитно-фінансових установ, господарських товариств, організацій, спілок, об'єднань, що провадять підприємницьку діяльність; не відмовляють фізичним і юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, не затримують її навмисно, не надають недостовірну чи неповну інформацію; не вимагають (не приймають) від фізичних і юридичних осіб подарунки, послуги чи будь-які інші переваги, які є чи можуть виглядати як винагорода за рішення чи дії, що належать до їх службових обов'язків; не втручаються, використовуючи своє службове становище, у діяльність інших органів чи

посадових осіб з метою перешкодити виконанню ними своїх повноважень; не надають незаконні переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень.

У свою чергу, варто виокремити корупційні ризики під час здійснення контрольно-наглядової діяльності працівниками поліції справ: необґрунтовано широкі втручальні повноваження поліції щодо припинення/заборони діяльності; існування необґрунтованих повноважень щодо проведення перевірок «на місці» («на об'єкті»); необґрунтовано широкі повноваження поліції щодо безперешкодного отримання інформації, доступу до предметів і документів, приміщень, земельних ділянок; наявність повноваження щодо стягнення штрафу на місці вчинення проступку; співпадання складів правопорушень, передбачених КУпАП і багатьма галузевими законами, які караються штрафами різних розмірів [2, с. 114].

Отже, корупційні ризики в діяльності органів Національної поліції, які мають системний характер, і становлять якраз, найбільшу небезпеку для реалізації прав громадян у взаємостосунках з останніми в сферах надання адміністративних послуг, здійснення контролю та нагляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мартиненко О. Запровадження основних принципів захисту прав людини у реформування органів внутрішніх справ / О. Мартиненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ukr.net/?go=http%3A%2F%2Fdspace.nbuv.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F28690%2F17-Martynenko.pdf%3Fsequence%3D1>

2. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні / [І. Коліушко, В. Тимошук, О. Банчук та ін.]. – К. : ФОП «Москаленко О.М.», 2009. – 196 с.